

Doen, praten & bewegen

Analyse doelen Jonge kind

slo

Mei 2016

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

2016 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Informatie

SLO

Afdeling: Primair Onderwijs & Kenniscentrum Leermiddelen

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 664

Internet: www.slo.nl & www.wikiwijsleermiddelenplein.nl

E-mail: primaironderwijs@slo.nl & leermiddelenplein@slo.nl

slo

Doen, praten & bewegen

DEEL 1: ACHTERGRONDGEGEVENS OBSERVATIELIJST

Titel	<i>Zo Doe Ik; Zo Praat Ik; Zo Beweeg Ik</i> (Doen, praten & bewegen)
Auteurs	L. van Dijk; C. van de Velde; A. Spoor; P. Mak (<i>Zo doe ik</i>) C. Zwijnenburg; M. Tjallema; N. de Jonge; M. Gielen (<i>Zo praat ik</i>)
Uitgever	CED-Groep
Jaar van uitgave	2006- 2008 (papieren versie)
Doelgroep	peuterspeelzalen, kinderdagverblijven, gastouders van 0-4 jarigen
Samenstelling van het instrument	Er zijn drie delen, voor respectievelijk sociaal-emotionele ontwikkeling, taalontwikkeling en motorische ontwikkeling. Per onderdeel bestaat het uit een handleiding en een observatielijst. De observatielijst (<i>Zo beweeg ik</i>) voor motoriek is bij de analyse buiten beschouwing gelaten. Er is ook een online versie van het instrument beschikbaar, onder de naam <i>Doen, praten, bewegen</i> .
Doorgaande lijn	Het instrument is alleen ontwikkeld voor de voorschoolse periode.
Geanalyseerde onderdelen	Observatielijsten sociaal-emotioneel en taal (vanaf 20 maanden).
Uitgangspunten en doelstellingen van het instrument	"Een belangrijk uitgangspunt van de <i>Zo Doe Ik</i> observatielijst is dat het sociaal-emotionele gedrag te observeren is in concrete situaties. Het is een gedragobservatielijst. Een ander uitgangspunt van de <i>Zo Doe Ik</i> observatielijst is dat je sociaal-emotioneel gedrag leert, door om te gaan met jezelf en met anderen. Een derde uitgangspunt is dat sociaal-emotioneel gedrag steeds verfijnder wordt naarmate kinderen zich verder ontwikkelen." "Het belangrijkste uitgangspunt van de <i>Zo Praat ik</i> observatielijst is dat ieder kind zijn eigen ontwikkeling doormaakt. (...) De vragen zijn positief geformuleerd, gericht op wat kinderen al kunnen en niet op probleemgedrag. Een ander belangrijk uitgangspunt van de <i>Zo Praat ik</i> observatielijst is dat de spraaktaalontwikkeling te observeren is in concrete situaties. Het is een gedragsobservatielijst. Een derde uitgangspunt van <i>Zo Praat ik</i> , met name voor de handelingssuggesties, is dat kinderen al doende taal leren in wisselwerking met hun omgeving en dat de taalvaardigheden steeds verfijnder worden naarmate de kinderen zich verder ontwikkelen." "Dit instrument kun je gebruiken bij alle kinderen met als doel goed in te spelen op de behoefte van kinderen. Een tweede doel van deze lijst is het vroegtijdig onderkennen van stagnatie op problemen in de sociaal-emotionele ontwikkeling/ spraaktaalontwikkeling. Zodat je kinderen met problemen zodanig kunt begeleiden dat grotere problemen worden voorkomen of beperkt worden. De observatielijst is dus ontwikkelingsvolgend én ontwikkelingsstimulerend."
Korte beschrijving van visie op <u>het jonge kind</u> zoals aangegeven in het instrument/ de methode	"De basis voor de sociaal-emotionele ontwikkeling is de relatie tussen kind en verzorger. Deze gehechtheidsrelatie is een duurzame gevoelsrelatie tussen een kind en één of meerdere personen met wie het kind regelmatig contact heeft. Vanuit deze relatie kan het kind zich verder ontwikkelen. De kwaliteit van de relatie is van invloed op de

	ontwikkeling van het kind." "Kinderen ontdekken de wereld door de ervaringen die ze opdoen. Door horen, zien, voelen, proeven en ruiken onderzoeken ze de wereld om zich heen. Alles is nieuw en interessant. Veel kennis die kinderen hierbij over hun omgeving opdoen, wordt via gesprekjes overgedragen. Terwijl de peuter bezig is en ontdekt, geeft de volwassene informatie en uitleg. Door aan te sluiten bij de belevingswereld van het kind, krijgt taal betekenis."
Inhoud	<i>Zo Doe Ik</i> richt zich op gedragsvaardigheden van het kind. Met behulp van deze observatielijst kan de leidster of pedagogisch medewerker vaststellen welk sociaal-emotioneel gedrag kinderen laten zien en welk gedrag (nog) niet. <i>Zo Praat Ik</i> richt zich op gedragsvaardigheden van het kind. Met behulp van deze observatielijst kan worden vastgesteld welk gedrag kinderen laten zien en horen op het gebied van de spraaktaalontwikkeling en welk gedrag (nog) niet. Iedere lijst bestaat uit een aantal gedragsuitingen. Deze items zijn te beantwoorden met ja of nee (laat een kind zien of laat een kind nog niet zien). De handleidingen bestaan uit vijf delen: algemene handleiding; handleiding bij de handelingssuggesties; handelingssuggesties; handelingssuggesties bij VVE-programma's; protocol handelingsplan.
Aspecten taalontwikkeling	De vragen uit de observatielijst voor taalontwikkeling zijn verdeeld over vijf categorieën: communicatie begrip, communicatie gebruik, vorm gebruik, inhoud begrip en inhoud gebruik.
Aspecten rekenontwikkeling	Rekenen is niet in het instrument uitgewerkt.
Aspecten sociaal-emotionele ontwikkeling	Er worden bij de sociaal-emotionele ontwikkeling drie aspecten onderscheiden: - omgaan met de leidster (en andere volwassenen); - omgaan met andere kinderen; - omgaan met zichzelf.
Werkwijze	De observatielijsten zijn gemaakt voor kinderen van 0 tot 4 jaar. In deze periode worden de lijsten voor elk kind acht keer ingevuld. En wel bij: 5, 10, 15, 20, 26, 32, 38 en 44 maanden. Dit komt overeen met twee keer per jaar. Iedere lijst bestaat uit een aantal gedragsuitingen. Deze items zijn te beantwoorden met ja of nee (laat een kind zien of laat een kind nog niet zien). Bij elk item kunnen desgewenst opmerkingen geplaatst worden. Sommige vragen komen in meerdere leeftijdscategorieën terug.
Aanwijzingen voor normering	De vragen hebben betrekking op concreet observeerbaar gedrag. Volgens de auteurs geven de lijsten daardoor een zo objectief mogelijk beeld en is er geen ruimte voor interpretatieverschillen. Geadviseerd wordt om vóór het eerste gebruik de handleiding te lezen. Ook wordt aangegeven om de lijsten te bespreken met collega's en leidinggevenden.
Aanwijzingen voor hulp bij gesignaleerde problemen	Na invullen moet gekeken worden naar de vragen waarop 'nee' geantwoord is. Deze geven een signaal aan. In de handleiding zijn handelingssuggesties opgenomen om sociaal competent gedrag of spraak en communicatief gedrag te kunnen stimuleren bij de kinderen wanneer uit de observatielijst blijkt dat dit nodig is. Deze suggesties zijn geordend per afnameperiode en daarna per vraag.

DEEL 2A: ANALYSE-RESULTATEN SLO-DOELEN (beschrijvend)

Taal aanvang groep 1

Domein Mondelinge taalvaardigheid	
woordenschat en woordgebruik	Het instrument <i>Zo praat ik</i> gaat niet in op de grootte van de woordenschat. Wel staan er observatie-items in die relateren aan de woordenschat, zowel passief als actief, en die een groei van de woordenschat aangeven. Er wordt, behalve op het kennen van de verschillen tussen ik-jij-hij, niet expliciet ingegaan op de verschillende woordsoorten zoals die bij de SLO-doelen worden onderscheiden.
vloeiend en verstaanbaar spreken	De meeste doelen van het subdomein 'vloeiend en verstaanbaar spreken' zijn teruggevonden in het observatie-instrument. Alleen het praten over thema's buiten het hier en nu en het beschrijven van veel voorkomende handelingen is niet aangetroffen. In de handleiding staan beschrijvingen van de spraaktaal voor de verschillende leeftijdsgroepen.
luisteren	Luisterdoelen komen voor een deel terug bij de observatie-items. Ingegaan wordt op het begrijpen van instructie en op het luisteren naar een verhaal. Niet gevonden zijn het luisteren naar geluids- of beeldfragmenten. Ook het luisteren naar een ander komt niet expliciet voor.
gesprekjes voeren	Doelen rond het voeren van gesprekjes zijn deels aangetroffen. Het kennen van enkele gespreksregels en het spontaan reageren op een ander staan niet in het instrument, het voeren van een gesprek en het geven van antwoord op vragen wel. Alleen voorspélvragen en keuzevragen komen hierbij niet voor.
mening uiten en vragen stellen	Vragen stellen om ergens meer over te weten te komen en vragen om hulp komen aan de orde. Ook het geven van zijn of haar mening is aangetroffen. Alleen het maken van vergelijkingen ontbreekt.
Domein Ontluikende en beginnende geletterdheid	
leesplezier	Het subdomein leesplezier komt niet terug in de observatielijst.
oriëntatie op boek en verhaal	Oriëntatie op boek en verhaal komt in de observatielijst niet aan de orde. Wel komt in de lijst het item 'begrijpt eenvoudige verhaaltjes' voor.
oriëntatie op geschreven taal	Er wordt geen aandacht besteed aan de oriëntatie op geschreven taal.
fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	Ook fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe komen niet voor bij de vragen van het observatie-instrument.
Domein Taalbeschouwing	
algemeen	Het op speelse wijze bezig zijn met taal komt aan de orde bij de items 'verzint nieuwe woorden voor woorden die hij nog niet kent' en 'imiteert volwassen taal soms nauwkeurig'. Het bewust zijn van eigen taalgebruik en het praten over taal komen niet voor.

Sociaal-emotionele ontwikkeling aanvang groep 1

Domein Zelfbeeld/ Ontwikkeling van identiteit	In het instrument <i>Zo doe ik</i> komt een deel van de doelen rond zelfbeeld en het ontwikkeling van identiteit voor. Wel aangetroffen is het gebruik van 'ik' en het begrijpen van het woord 'wij'. Het onderscheiden van basisemoties komt aan de orde bij het item 'benoemt gevoelens in zijn spel'. Controle krijgen op over zichzelf komt in meerdere items terug. Deze zijn gericht op het aanpassen aan de situatie en het zich neerleggen bij correcties van leidsters, afstaan van speelgoed of wachten op zijn/haar beurt. Het ontdekken van overeenkomsten en verschillen tussen zichzelf en de anderen en het non-verbaal tonen van emoties is niet gevonden.
Domein Ontwikkeling van zelfstandigheid	De doelen 'voelt zich op zijn/haar gemak in de eigen groep', 'durft te experimenteren', 'kan zich waarschijnlijk grotendeels zelf redden' en 'weten dat nee zeggen een reactie oplevert' zijn niet aangetroffen in het instrument. Overige doelen rond het domein 'ontwikkeling van zelfstandigheid' komen wel voor.
Domein Sociaal gedrag/ ontwikkeling van sociale vaardigheid	Van het domein 'sociaal gedrag' komen tien van de veertien doelen aan de orde in de lijst. Niet gevonden zijn: 'denkt en handelt nog vanuit zichzelf bij wat mag en niet mag', 'kan eenvoudige gevoelens bij anderen waarnemen', 'begint bewust patronen te ontdekken in eigen gedrag en het gedrag van anderen' en 'accepteert dat het niet alles even goed kan'.
Domein Werkhouding en concentratie	Aspecten van het domein 'werkhouding en concentratie' komen in beperkte mate voor in het instrument. Alleen het rustig werken voor een (kortdurende) periode is gevonden evenals het proberen om zelf problemen op te lossen tijdens het werken.

DEEL 2B: ANALYSE-RESULTATEN SLO-Doelen (tabel)

Legenda:			
■	=	aanwezig	
▣	=	gedeeltelijk aanwezig	
□	=	niet aanwezig	
n.v.t.	=	niet van toepassing	

Taal aanvang groep 1

Het kind ...		
Domein Mondelinge taalvaardigheid		
woordenschat en woordgebruik	heeft een passieve woordenschat van gemiddeld 4000 woorden	▣
	heeft een actieve woordenschat van gemiddeld 2000 woorden	▣
	gebruikt woorden in een andere situatie	□
	gebruikt steeds meer verschillende en complexere woorden	■
	kent het verschil tussen ik, jij, hij/zij	■
	gebruikt verleden tijd	□
	gebruikt onbepaalde voornaamwoorden	□
	gebruikt bijvoeglijke naamwoorden	□
	gebruikt het woordje <u>er</u>	□
	heeft 75% van de klinkers en medeklinkers van het Nederlands taalsysteem verworven	■
vloeiend en verstaanbaar vertellen	omschrijving taalniveau	
	maakt zinnen met een vervoegd werkwoord	■
	maakt eenvoudige samengestelde zinnen	■
	maakt vraagzinnen	■
	kan praten over thema's buiten het hier en nu	□
	heeft nog moeite met langere zinnen	■
	maakt nog regelmatig fouten met onregelmatige werkwoorden	■

Het kind ...		
	vertelt over wat hij gedaan of meegemaakt heeft op verstaanbare en begrijpelijke wijze	☒
	benoemt en beschrijft alledaagse aspecten, zoals mensen, plaatsen en dingen	☒
	beschrijft een aantal veel voorkomende handelingen, zoals eten of naar bed gaan	☐
luisteren	kan enkelvoudige instructie begrijpen en uitvoeren	☒
	luistert naar een op de leeftijd afgestemd verhaal en ontwikkelt verhaalbegrip door het interactief voorlezen	☒
	luistert naar een op de leeftijd afgestemde radio/televisiefragment/ gesproken tekst op internet	☐
	luistert naar een ander	☐
gesprekjes voeren	kan een gesprek voeren met leidster en een ander kind	☒
	kent enkele gespreksregels	☐
	reageert spontaan op ander kind of leidster	☐
	geeft antwoord op vragen van de leidster of ander kind	☒
	wie-, wat-, waar-vragen	☒
	aanwijsvragen	☒
	luistervragen	☒
	voorspélvragen	☐
keuzevragen	☐	
mening uiten en vragen stellen	leert vergelijkingen te maken en zijn mening te geven	☒
	stelt vragen om ergens meer over te weten te komen: <i>wat, wie, waar, waarom</i>	☒
	vraagt om hulp	☒
Domein Ontluikende en beginnende geletterdheid		
leesplezier	beleeft zichtbaar plezier aan voorlezen, boeken en rijmpjes	☐
	ontdekt de samenhang tussen illustratie en tekst	☐

Het kind ...		
oriëntatie op boek en verhaal	heeft ervaring opgedaan met boeken en de manier waarop boeken (voor)gelezen worden	☐
	ontdekt de structuur in verhalen	☐
	kan de inhoud van het boek al een beetje voorspellen op basis van de omslag van het boek	☐
	kan een verhaal na vertellen aan de hand van een plaatjesboek	☐
	kan de leidster nadoen als zij stukjes uit het boek uitbeeldt	☐
oriëntatie op geschreven taal	ontdekt dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen of leren	☐
	ervaart dat dingen die opgeschreven zijn je iets kunnen leren	☐
	ervaart dat dingen die je zegt, opgeschreven kunnen worden	☐
	ontdekt het verschil tussen 'lezen' en 'schrijven'	☐
	bladert door (prenten)boeken en speelt alsof hij eigen en andermans teksten kan 'lezen'	☐
	kan, met behulp van volwassenen, eigen boodschappen in een primitieve 'geschreven' versie vastleggen	☐
fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	wordt zich bewust van klanken in woorden	☐
	doet mee met spelletjes rond taal	☐
	ontdekt de relatie tussen klanken en letters	☐
	doet ervaring op met rijmen	☐
	herkent symbolen	☐
Domein Taalbeschouwing		
algemeen	is op speelse wijze bezig met taal	☒
	wordt zich bewust van eigen taalgebruik	☐
	wordt zich bewust dat je over taal kan praten	☐

Sociaal-emotionele ontwikkeling aanvang groep 1

Het kind...		
Domein Zelfbeeld/ Ontwikkeling van identiteit	benoemt zichzelf als 'ik'	☒
	gebruikt en begrijpt het woord 'wij'	☒
	ontdekt de verschillen en overeenkomsten tussen zichzelf en de andere kinderen in de groep	☐
	toont non-verbaal eigen gevoelens	☐
	kan basisemoties onderscheiden	☒
	krijgt controle over zichzelf	☒
Domein Ontwikkeling van zelfstandigheid	voelt zich op zijn/haar gemak in de eigen groep	☐
	durft te experimenteren/ probeert nieuwe dingen uit om grenzen te ontdekken	☐
	weet dat 'nee' zeggen een reactie oplevert van de ander	☐
	kan aangeven dat het hulp nodig heeft	☒
	wil graag dingen zelf doen	☒
	leert ervaren wat hij/zij al kan	☒
	kan zich waarschijnlijk grotendeels zelf redden	☐
	helpt actief mee met het opruimen van de gebruikte materialen	☒
Domein Sociaal gedrag/ ontwikkeling van sociale vaardigheid	kijkt veel naar andere kinderen	☒
	deelt ervaringen met een ander	☒
	probeert om met andere kinderen te spelen	☒
	kan al een beetje met andere kinderen iets delen- neemt een afwachtende houding aan bij het samenspel	☒
	zorgt voor andere kinderen	☒
	kan anderen al een beetje helpen en vindt dat ook fijn om te doen	☒
	kan van tijd tot tijd op zijn/haar beurt wachten	☒
	denkt en handelt nog vanuit zichzelf bij wat mag en niet mag	☐

Het kind...		
	staat open voor nieuwe situaties en opdrachten	☒
	kan eenvoudige gevoelens bij anderen waarnemen (inschatten)	☐
	begint bewust patronen te ontdekken in het eigen gedrag en het gedrag van anderen	☐
	toont belangstelling en sympathie voor andere kinderen	☒
	accepteert dat het niet alles even goed kan	☐
	maakt aan een ander kind duidelijk wat hij/zij wel/niet wil	☒
Domein Werkhouding en concentratie	denkt en reageert vooral intuïtief	☐
	heeft plezier in het leren van nieuwe dingen	☐
	kan rustig werken voor een kortdurende periode	☒
	probeert zelf problemen op te lossen tijdens het werken	☒
	kan een bekende opdracht die duidelijk is, zelfstandig uitvoeren	☐
Reactie uitgever	Onze observatielijsten zijn ontwikkeld voordat de SLO-doelen opgesteld zijn. Verder staan items als 'voelt zich prettig op de groep' niet in onze lijsten omdat er bewust gekozen is voor concreet observeerbaar gedrag.	

